

Весна Канор

ПОШИЉКА ИЗ ВИЕНЕ

Уобичајен дан. Рано буђење и тешко устајање. Проређене гране крошње на прозору пуштају нову светлост под наше трептаје.

„Отечена си. Никад те нисам видео такву”, каже мој муж.

„Не гледаш ме довољно пажљиво.”

„Чини ти се.”

Мислим. Можда ми се само чини. Између глагола видети и изрећи стоји чвор глагола ћутати. Зашто сам убеђена да ако нешто није гласно изречено, није ни стварно? Сигурно је напорно живети са неким ко увек тежи до танчина дореченим причама. Можда је онемео због мене? Објашњавање непрестано и свуда, до најситнијег шава, обесмишљава лепоту, укида могућност целовитости. Јер, пажња, следећи теорију времена као протока реке, од почетка до краја исказа, рељеф ствари коју мерите мења своју сенку и образ. Ево, рецимо, док мушкарцу до себе објашњавам како ме не посматра пажљиво, он оповргава исказ. И потврђује да ме види. Довољно и јасно. Да ме познаје, одлично. Док од њега изнуђујем признање да је наш дневни боравак сад, после поткресивања крошње у окну, итекако светлији (он се опире кишовским *da graia!*) с друге стране, тај човек, овај мој муж, показује да опажа, итекако! Или је јутрос, случајно, мало дуже задржао поглед на мени? (Ћутање у односу мушкарца и жене, није знак равнодушности него мудрости.) Свеједно, тромо обављам јутарње рутинске обавезе од којих сам пре правила ритуале, као у романима (биће да је он, тај

незаинтересовани посматрач, ипак, у праву), и извлачим се под свод прозрачан и мајски. Плав, плав, плав...

Узимам, напoкoн, пoслe двaдeсeт дaнa, пoшилјку из Аустрије. Посебно сам разгаљена. Корачам одједном лако, као што нисам одавно. Знатижељна и очарана. Неко ме није заборавио. И глас Џонија Штулића у дубини дана проветрава потиснуту младост: неко ме воли... Тај неко не спава близу. Али, простор је само узица дана који лепршају на календару.

Будим се у свом животу свакодневно притешњена светом породичних ритуала: радим домаће задатке, хвата ме вртоглава немоћ од лоших оцена, играм икс окс, оговарам политичаре, плаћам рачуне, касним на посао, радо, најрадије, јер је тај комад јутра од осам до девет само мој. Тад седим и... искачем из кадра. Размичем време. Мора да још увек постоји, негде, та рупа кроз коју се могу провући, само на час и осетити слатко блаженство још непређеног. Осећај среће: што дишем, што се радујем. И делим. Патетично је и љигаво, знам. Али верујем да онај који тако осећа бар понекад зна да је постојао. Мучнина сазнања често само осветљава басамаке којима се спуштамо све дубље у тмасто тесто резигнације из које расте осиноност и охолост. И отуда вечита прича у свима нама, о Сизифу. Ево, сад ми се учини да је то најверодостојнија прича о човеку. Гурати камен и баш кад помислиш да ћеш осетити срећу, он се стушти на тебе. А ти никад не посустајеш... Бежиш и поново гураш очекујући да ће баш следећа граса, следећи покушај бити спасоносан. И никад не осетиш тај час преимућства над теретом. Замишљаам радо како свако одређује величину своје стене за гурање. Тај мит појео ме је као сан, пре него што сам сазнала ишта о митологији и боговима, казни и греху. Била сам дете, можда седам година. У то доба у мојој земљи није се баш причало о свету деизма, чак ни у општецивизацијском контексту. Родитељи многих од нас замишљали су да је свет створен у револуционарном заносу народних маса и да пре тога није постојало никакво семе живота.

Дакле, у некој врућици седмогодишњег детета у потпуно обесмишљеном свету једне идеје видела сам, у бунилу, али јасно, Жутог Човека који ми поставља задатак: бол у облику огромног камена. Ако га изгурам на планину, ако прескочим преко њега, поштедеће ми живот. Опирем се, бежим, арлаучем, али он је ту и чека ме у мрачном подрумском пролазу из кога излази само кад има дебеле разлоге. Кад га нечији страх оповргава, рецимо. Био је то подрумски страшни бог мог детињства.

Чак ни са тридесет туда не пролазим мирне душе. Убрзавам корак, дах ми је плитак, паника ме у таласима баца, поново, у топлоту детиње грознице. Господе, како уопште агностици и атеисти живе?

Да, возим се трамвајем, певушим неку лаку мелодију, од које би се чувари интелектуалних добара најезили и видим у стаклу како ми ветар, као у филмовима, вијори косом. Чуј, па та сцена није ни тако лоша. То је тај час повратка. У живот. Такви кадрови се често јављају као контемплативни моменат разних филмских прича. У кадру сам. Свог филма. Рефлектори блештећег дана упијају моје покрете. Снимљени. Готово. У трену развлачења казаљки на сату, између два ситна померања, упада бљесак сунчевог праха као објектив, изоштрава кинетику покрета власнице развијорене косе и свет се расцветава. Пролеће је. Нема разлога да не уживам у бокорењу света.

Чудне су собе ума. Кренеш у једном правцу и тек кад пређеш цео пут једначења идеје и антиидеје схватиш да уопште ниси хтео писати о томе. Али већ пређено се не баца.

И ето ме. Поново у тематској целини: пошиљка из ...

Носим под мишком пакет из беле Виене. Свиђа ми се цео овај синопсис. Видим се из оне честице, из бљеска уштинутог казаљкама.

Неко ко ме познаје кратко, заправо неко ко ме скоро уопште не познаје, посејао је сјактећи час у моје сећање. Цео след тренутака мог живота магнетна је прашина случајног путовања на један Фестивал. Тако се чини у овом часу вожње, док се свет купа у пролећном подневу разблаженом летом.

Не марим за алтернативу, нити кич, за академску уметност, нити за модерни цинични простор егзистенцијализма који би да прогута лепо и угодно зарад несазнатљиве више вредности која је само презир пред неразмрсивим питањима света и века. Зар сопствена срећа није наш циљ? Или бар могућност да је предосетимо? Калупи по којима се прилагођавамо једни другима дело су наше немоћи да разумемо подвајања у свему што се објављује.

Замишљам шта је испод рафинираног омота са танком жутином врпцом. Замишљам, и као да чујем неки лепет, шушорење. Цела сам у тој кутији, као у поново откривеном сну.

Нешто је потпуно необично унутра, мислим. Нешто са личном поруком. Онда гушим очекивања: књиге, пиће, шта

знам, парфем... нека класика. Шта се може послати поштом а да је особито?

Усталом, то је тек знак пажње одмереног типа, одгојеног да буде такав. Свеједно, дан се разлива у булевар среће. Бука у срцу саобраћајног застоја постаје симфонија. Растачем се до непостојања. Срећа је, заправо, осећај потпуног одсуства света из нас. Одвајање од речи, од појавности. Само струјање светлости, бруј унутарњег космоса већег од свих астрономских мера. И најважније је што не мора имати везе са оствареношћу, коначношћу, нити обећањем. Догоди се. Изазвана малим, ситним гестом. Склопимо очи и све се разлива: најдубља непомићност, тишина као осећај препознавања света, гласови у откуцају црвене нити под ребрима. Склопимо очи и вртимо се испод капака у безброј искричавих боја. Не постоји ништа више. Самој трен потврде да јесмо. Кроз друге.

Девет омота, као девет кутија у народним приповестима. Није баш девет. Хајде да бројимо. Прво: картон. Потом стиропор учвршћен танким летвама као конструкцијом за нешто веома драгоцено. Па крути, глатки, масни беж папир. Као пошилке младим Буденброковима. После украсни чоколадни папир са вињетама, венчићима и утиснутим словом С. Узбуђење расте. И идеја о садржају постаје потпуно маглена. Једино што помишља госпожа Л. јесте да унутра није књига. Успорава огољавање. Уску жуту траку која означава коначно нежну страну намере, лагано потеже. Чвор којим машна показује пупак поклона отвара се и приближава извесност садржаја. Потом једна нежна дрвена кутија, са истим печатом и словом. Па, сад, да је наша јунакиња нешто више путовала, или бар пратила помно свет изван литерарног контекста, већ би наслутила садржај. Али, она немушто и даље раслојава безбрижност чаробног белог света, из кога понеки залутали Гуливер потврди да је и Србијица још на мапи сећања.

Збуњеност расте. Шта је, унутра, шта је? Палцем окреће бравицу, подиже поклопац. Браон, глатка, слатка... са утиснутим знаком у глазури. Сахер торта! Уф! Ни пало јој на ум да би неко могао неке послати колач. Поштом. Из државе у државу. Потпуно засењена књигама, са одбојношћу према било чему

што је везано за хиперурбану, потрошачку, демонску страст оличену императвом *само да шљашии*, стоји потпуно разви-горена пред деликатном поруком ушушканом у гнездо папирних трака.

Ах! Ах! кликће као нека фина дамица из минулих времена.

Под језиком јој се растапа сласт. Мм. Покрећу се пљувачне жлезде. Сензори трепере. Да понесе кући? Да подели у канцеларији?

Хм. Ово је, ипак, само њено парче усхићења! Напољу се све распада. Од шкрипе, трубљења, брујања. Емисија издувних гасова сваког часа прокида за једну нијансу озон. Плућа су засићена отровима. Рупичасте су и сиве и рубне слике небеских насеобина. Жене око ње отварају уста. Телефони звоне. Она немо зури у чоколадну глазуру. Ништа не постоји: ни звук, ни смисао, ни слика изван чоколадног видокруга.

Узима кутију. Одлази на балкон, ограђен стубовима из касне рецесије. Сеновито је, само се беласају њихове обле елипсасте сенке. Ћошкови су мрачни и скривени црним, прашњавим завесама. Одлази у најудаљенији, увлачи се у трбух надувеног плиша. Камено плочасто подножје носећег стуба послужиће као седиште. У скоро мрклом мраку склоништа, усред поднева, засеца парче сахера.

Иза фундуса ормана и заборављених ствари које се паучинају годинама, проналази реквирирану, па одбачену, фотељу. Црна плишана завеса чини се као закрпа мрака који никада не бели. У којој не свиће. Пробија тај зид и седа.

Расеца торту, нежно. Парче, по парче. Ипак, нигде другде се не прави овако сластан фил... Растапа се тамна чоколада из беле Виене у црној рупи Балкана. Нејасне нити везаности између човека и жене надилазе све категорије морала.

Дубока удобна фотеља још чува стогодишње честице прашине једног човека и једне жене који су се грозничаво скривали од смрти у ћошковима ове зграде. Њихова веза реметила је морал целе државе. Бацала сенку на политичку судбину нација. Она је била старија, већ удавана, госпожа, он је био принц. Све што се дешавало међу њима није имало никакве везе са задатим оквирима и нормама. Њима се допадао залазак сунца са балкона, звук ситних корака у ноћним часовима кроз балску салу, дувански дим у одајама пре и после балова... Њима се допадао живот. Дубок. Страсан. Неодељен од осећања. Ништа

од тога ње се допадало ни генералима, ни министрима ни председнику владе. Значи, ни целој моралној Европи.

У мраку црног плиша, однекуд проминуше Црњански и она Бугарка с којом је запрепаштено открио тескобно склониште у подруму њене виле, у Риму, у сам смирај Другог рата. Промину неразмршена прича о домовини и верности. Била је то верна жена, зашуста иронијски његово перо. Треба волети своју земљу, највише, узврати њен прекор. Верност у браку ценим, али на некој пољани препуној гласова биља... ах, не знам шта би било, ромори њена неукроћеност.

И торта одједном постаје гозба невидљивих очију. Гозба речи. И притајених уздаха.

Светлост, кроз рупицу на дну црног плиша, шара каменим подом. Сенчи ногу госпоже Л. Завесе се надувавају од концентрисаних сећања запарложених у наслагама прашине, у тишини мермерних стубова. Она, потпуно усресређена на сласт колача, негде у потиљку осећа Ксаверове речи. Од тог сећања лелујају се и померају осећања оних што су саградили здање као сећање на себе.

Лебде честице и кроз њих струји цео низ разговора. Страх и чежња у грчу. Госпођа Л. осећа да није сама. Чује корак. Не дише. Вири. Нема никога. Уз ухо јој струји нечије олакшање. Уплетена у безвремену мрежу љубавних трептаја, немо, залеђена развлачи завесу. Нагла светлост растерује безвремени мрак. Узнемирене сенке негдашњих враћају се у лица на фризовима стубова.

Ипак, не могу сама појести целу тарту, мисли. Пакује остатак, у лепу дрвену кутију. Поделиће.

Пакује Ксаверов широки бели осмех у фотографију из сећања са Фестивала. Кад би залепила своје лице уз његово, то не би било по вољи њеној малој породичној монархији. И потрес би протутњао од Виене до Дрине и даље. Од уста до уха. Тетке, стрине, бабе...

Пише: „Кад се једном човек урами у оно што заличи на срећу, ма колико га после та срећа стезала, не квари је лако. Срећа је умети разместити срце на тренутке. На опсене. И вратити га поново у рам.“